

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: Аналіз ефективності діяльності бізнесу регіонального рівня

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____/Карінцева О.І./

Керівник роботи: _____/Карінцева О.І./

Виконавець: _____/Глоба С.А./

П.І.Б.

Група: _____ЕДН-81о

шифр

Суми 2022

АНОТАЦІЯ

Обсяг – 40 стор., 2 табл., 3 ілюстрацій, 54 джерела.

Ключові слова: прибуток, рентабельність, ряди динаміки, ринкова економіка, реалізація продукції, собівартість продукції, виручка від реалізації продукції.

Предмет дослідження: фінансові процеси підприємств промисловості Кролевецького району і кінцеві виробничо-господарські результати їх діяльності.

Об'єкт дослідження: промислові підприємства Кролевецького району Сумської області.

Мета роботи: дослідити економічне становище підприємств промисловості Кролевецького району, виявити основні проблеми фінансової діяльності і дати рекомендації по управлінню прибутком.

Статистичні методи дослідження: ряди динаміки, факторний аналіз, аналіз коефіцієнтів.

Значущість роботи та висновки: впровадження методики сприятиме підвищенню якості аналітичної роботи та ефективності управлінської діяльності на мікрорівні.

Зміст

	Стор
Вступ	4
1. Методологічні основи статистичного вивчення прибутку підприємств.	8
1.1 Суть прибутку підприємств, його функції.	8
1.2 Мета, задачі дослідження, джерела інформації.	17
2. Аналіз прибутковості підприємств промисловості Кролевецького району, Сумської області.	20
2.1 Загальний стан промисловості в районі.	20
2.2 Аналіз загальної рентабельності виробництва промисловості в Кролевецькому районі.	22
3. Обґрунтування стратегії формування прибутку підприємств промисловості.	27
3.1 Стратегія управління прибутком підприємств промисловості.	27
3.2 Обґрунтування обсягу формування прибутку підприємств промисловості Кролевецького району.	32
Висновки	37
Список використаної літератури	42

Вступ

Україна – є незалежною самостійною державою, для якої відкрито реальні можливості переходу її економіки до екологічно та економічно збалансованої.

Побудова сталого господарювання – процес досить складний і тривалий. Досвід роботи в умовах ринкової економіки, який накопичено в промислово-розвинутих країнах, не можна автоматично перенести на управління економічними процесами в Україні. В таких скрутних умовах, що склалися в Україні, в умовах воєнних дій, глибокої економічної, екологічної та інших криз перехід до сталого господарювання надзвичайно утруднений.

Серед факторів, що мають сприяти виходу України з кризового становища, важлива роль належить переходу на новітні інноваційні технології в рамках індустрій 3.0 та 4.0. Як наслідок таких трансформацій зросте конкурентоспроможність та знизиться ресурсоємність вітчизняної економіки.

Сучасна система господарювання, яка формується в Україні, обумовлює зміну форм та методів управління економікою підприємства, вимагає новітніх підходів до визначення місця та ролі підприємства в розвитку суспільного виробництва. В перехідний період виникають і отримують розвиток принципово нові організаційно-правові форми господарювання, змінюється бізнес-середовище, зникають одні та з'являються нові сфери господарювання.

При цьому основним принципом регулювання діяльності підприємств залишається ринкове саморегулювання, а ключовою цільовою функцією діяльності – отримання прибутку.

У відповідності з Законом України “Про підприємства” підприємство є самостійним господарюючим уставним суб'єктом, яке володіє правами

юридичної особи і здійснює виробничу, (науково дослідну) та комерційну діяльність з метою отримання відповідного прибутку[1].

Для здійснення своєї діяльності підприємство має розпоряджатися певними матеріальними, трудовими і фінансовими ресурсами та засобами. Планомірне комбінування та використання цих факторів виробництва, організація виготовлення та реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг) є основною для отримання прибутку, досягнення цілей підприємства та задоволення економічних інтересів його власників. Фінансовим підсумком господарської діяльності підприємства є його прибуток.

Прибуток в узагальненому вигляді відображає результати господарювання, продуктивність витрат живої і матеріалізованої праці і тому служить важливою економічною характеристикою ефективності роботи підприємств. Він займає центральне місце в загальній системі вартісних інструментів і важелів управління економікою. Це виражається в тому, що фінанси, кредит, ціни, собівартість і другі економічні важелі прямо чи частково пов'язані з прибутком.

Результати такого аналізу потрібні передусім власникам, а також кредиторам, інвесторам, постачальникам, менеджерам і податковим службам. У даній роботі проводиться аналіз підприємств саме з точки зору власників підприємства, тобто для внутрішнього використання і оперативного управління фінансами.

Головна мета даної роботи - дослідити економічне становище підприємств промисловості Кролевецького району, виявити основні проблеми фінансової діяльності і дати рекомендації по управлінню прибутком.

Виходячи з поставлених цілей, можна сформулювати **задачі**:

- аналіз прибутку і рентабельності;
- факторний аналіз;

▪ розробка заходів щодо поліпшення прибуткової діяльності промислових підприємств.

Для рішення вищевказаних задач була використана річна бухгалтерська звітність всіх промислових підприємств, а саме:

- бухгалтерський баланс (форма № 1),
- звіт про фінансові результати (форма № 2)

Об'єктом дослідження є промислові підприємства Кролевецького району Сумської області. **Предмет аналізу** - фінансові процеси підприємств і кінцеві виробничо - господарські результати їх діяльності.

При проведенні даного аналізу були використані наступні **прийоми і методи**:

- ряди динаміки;
- аналіз коефіцієнтів (абсолютні та відносні величини);
- факторний аналіз;
- прогнозування - для розрахунків очікуваних значень показників.

Теоретичною і практичною основою даної дипломної роботи стали сучасні літературні джерела з економіки підприємств та економічного аналізу господарської діяльності, періодичні публікації проведених вітчизняних та зарубіжних економістів, законодавчі та нормативні акти підприємства, договори, закони та постанови Уряду України, статистична звітна документація.

У даній роботі проводиться аналіз формування і розподілу прибутку, аналіз рентабельності діяльності промислових підприємств Кролевецького району.

1. Методологічні основи статистичного вивчення прибутку підприємств

1.1 Сутність прибутку підприємств, його функції

При переході до ринкової системи економічних відносин в Україні підприємства отримали самостійність в плануванні своєї господарської і економічної діяльності.

Досвід довів життєздатність і ефективність ринкового механізму в забезпеченні збалансованої економіки, в раціональному використанні трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, в створенні гнучких виробництв, сприйнятливих до запитів споживачів і досягненням науково-технічного прогресу [4,24,25,26,28,29,30,38,44]. Ринок стимулює підприємства до рішучих дій в оволодінні новими методами господарювання, перебудові своєї діяльності. В умовах ринку підприємство є головним об'єктом господарювання, незалежним товаровиробником, економічний простір для якого практично необмежено, але цілком залежить від уміння працювати беззбитково, пристосовуючись до умов економічної середовища, що змінюється.

Ми живемо під час промислових революцій «Industry 3.0» та «Industry 4.0» [1,7,8,9,23,35,36,37,39]. Завдяки їм з'являється можливість перевести нашу економіку на відновлювальні джерела енергії та новітні інноваційні технології на базі «3D-принтерів» [2,3,5,6,10,11,12,13,49,52]. Як наслідок цих трансформаційних процесів зростає конкурентоспроможність та знизиться ресурсомісткість вітчизняної економіки.

До основних принципів ринкової економіки відносяться наступні:

- економічна і юридична самостійність підприємства;
- становлення вільної конкуренції;
- вільне ціноутворення;
- неприпустимість адміністративного втручання держави в справи підприємства;

- здорова фінансово-ринкова система;
- державна охорона основних принципів ринкової економіки.

На основі цих принципів кожне підприємство будує свій фінансовий (ринковий) механізм, прагнучи до отримання як можна більшої суми прибутків - основного джерела прибутку:

- економічну і юридичну діяльність здійснює самостійно;
- витрати здійснює за рахунок прибутків і, як правило, забезпечує прибутковість;
- гарантує матеріальну відповідальність своїм відособленим майном;
- забезпечує матеріальну зацікавленість працівників в результатах праці.

Показники фінансових результатів характеризують абсолютну ефективність господарювання підприємства. Найважливішими серед них є показники прибутку, який в умовах ринкової економіки складає основу економічного розвитку підприємства. Зростання прибутку створює фінансову базу для самофінансування. Розширеного відтворення, розв'язання проблем соціальних і матеріальних потреб трудових колективів. За рахунок прибутку виконується також частина зобов'язань підприємства перед бюджетом, банками і іншими підприємствами і організаціями. Таким чином, показники прибутку стають найважливішими для оцінки виробничої і фінансової діяльності підприємств. Вони характеризують міру його ділової активності і фінансового благополуччя. По прибутку визначаються рівень віддачі авансованих коштів і прибутковість вкладень в активи даного підприємства[9].

Прибуток - це грошове вираження основної частини грошових накопичень, що створюються підприємствами будь-якої форми власності. Як економічна категорія вона характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності підприємства. Прибуток є показником, що найбільш повно відображає ефективність виробництва, об'єм і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Разом з

тим прибуток надає стимулюючий вплив на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва при будь-якій формі власності.

Прибуток - один з основних фінансових показників плану і оцінки господарської діяльності підприємств. За рахунок прибутку здійснюються фінансування заходів щодо науково-технічного і соціально-економічного розвитку підприємств, збільшення фонду оплати праці їх працівників.

Вона є не тільки джерелом забезпечення внутрігосподарських потреб підприємств, але має все більше значення в формуванні бюджетних ресурсів, позабюджетних і добродійних фондів.

Багатоаспектне значення прибутку посилюється з переходом економіки держави на основи ринкового господарства. Справа в тому, що акціонерне, орендне, приватне або іншої форми власності підприємство, отримавши фінансову самостійність і незалежність, має право вирішувати, на які цілі і в яких розмірах направляти прибуток, що залишився після сплати податків до бюджету і інших обов'язкових платежів і відрахувань.

Законом України «Про підприємства» передбачено, що підприємницька діяльність означає ініціативну самостійність підприємств, направлену на отримання прибутку. При цьому підприємство, як господарюючий суб'єкт, що самостійно здійснює свою діяльність, розпоряджається продукцією, що випускається і чистим прибутком, що залишається в його розпорядженні. Разом з тим підприємницька діяльність підприємств в умовах різноманіття форм власності означає не тільки розподіл прав власників майна, але і підвищення відповідальності за раціональне управління ним, формування і ефективного використання фінансових ресурсів, в тому числі прибутку[1].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства особливо актуальним стає застосування статистичних методів в економічних дослідженнях. Тільки на їх основі можливо здійснювати стратегічне планування, а також аналізувати і прогнозувати ринкову кон'юнктуру.

Перехід до нових умов господарювання і високі темпи науково-технічного прогресу збільшують роль об'єктивної інформації як чинника

виробництва. А тільки статистичний аналіз дозволяє дати ту, що узагальнює кількісну характеристику явищам і процесам, що протікають в економічній і соціальній сферах, тим самим зменшуючи міру невизначеності відносно зовнішнього оточення.

Зокрема, надзвичайно важливим стає статистичний аналіз рядів динаміки. На його основі можна здійснювати планування і прогнозування, виявляти особливості розвитку економічних явищ. У сучасних умовах організація статистичної роботи по аналізу динамічних рядів стає важливою компонентою конкурентної сили фірми[14].

Прибуток являє собою кінцевий фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Однак фінансовим результатом може виступати не тільки прибуток, але і збиток, що виник, наприклад, через понадміру високі витрати або недоотримання прибутків від реалізації товарів в зв'язку із зменшенням обсягу постачання товарів, зниженням купівельного попиту.

У спрощеному вигляді прибуток - це різниця між валовим прибутком і витратами підприємства. Такий прибуток прийнято називати валовим, він відображає фінансовий результат конкретної діяльності підприємства. Однак, як відомо, не всі витрати підприємства включаються у витрати обороту. Частина витрат підприємство здійснює за рахунок прибутку, і тому не включає їх у витрати обороту.

Всі витрати підприємства, що враховуються як в складі витрат обороту, що так і відносяться на прибуток, в сумі утворюють загальні витрати, оскільки вони характеризують сукупність дійсних витрат підприємства. Загальні витрати обороту по об'єму більше витрат обороту. Відповідно витратам прибуток може бути загальним. **Валовий прибуток** - це різниця між валовим прибутком і витратами обороту. **Загальний прибуток** - це різниця між валовим прибутком і загальними витратами (витратами підприємства, що враховуються як в складі витрат обороту, так і що відносяться на прибуток). Загальний прибуток менше валової на величину витрат, що не відносяться на витрати обороту. Мета

будь-якого підприємства - отримання максимального загального прибутку. **Загальний прибуток** характеризує підприємницький прибуток, який свідчить про окупність витрат підприємства (підприємця) і здатність його до самофінансування (саморозвитку)[5].

Прибуток є одним з найважливіших оцінних показників, що характеризує результат господарської діяльності підприємства. У процесі аналізу результатів роботи застосовуються різні значення прибутку: прибуток (збиток) від реалізації товарів; прибуток від реалізації основних фондів і іншого майна; валовий (балансовий) прибуток; податковий прибуток; чистий прибуток (прибуток, що залишається у підприємства); прибуток від позареалізаційної діяльності підприємства.

Прибуток (збиток) від реалізації товарів визначається як різниця між валовим прибутком від реалізації товарів (без урахування податку на додану вартість) і витратами звертання.

При визначенні прибутку від реалізації основних фондів і іншого майна враховується різниця (перевищення між продажною ціною (без податку на додану вартість) і залишковою (первинної) вартістю цих фондів і майна, збільшеної на індекс інфляції, який обчислюється в порядку, встановленому Урядом України). (При цьому поняття "залишкова вартість майна" розглядається стосовно до основних фондів, нематеріальних активів, малоцінним і предметів, що швидко зносяться, а первинна вартість - для іншого майна.)

До складу прибутків (витрат) від позареалізаційної діяльності включаються: прибутки, що отримуються від пайової участі в діяльності інших підприємств, від здачі майна в оренду, дивіденди (проценти) по акціях, облігаціях і інших цінних паперах, що належать підприємству, а також інші прибутки (витрати) від операцій, не пов'язаних з реалізацією товарів включаючи суми, отримані (сплачені) у вигляді санкцій за порушення господарських договорів. У складі позареалізаційних витрат враховуються податкові платежі, що відносяться на фінансові результати господарської

діяльності підприємства (податок на майно, транспортний податок, інші податки).

Валовий (балансовий⁸) прибуток характеризує кінцевий фінансовий результат господарської діяльності підприємства і являє собою суму прибутку (збитку) від реалізації товарів, основних виробничих коштів (фондів), іншого майна і прибутків від позареалізаційних операцій, зменшених на суму витрат по цих операціях. (Див. Рисунок 1.1.) По економічному значенню балансовий і валовий прибуток тотожні. Валовий прибуток з найбільшою повнотою і об'єктивністю показує результати всіх видів господарської діяльності підприємства. Саме прибуток на практиці відображає економічну категорію "додаткова вартість", яка відповідно і підлягає розподілу між підприємством і державним бюджетом.

Чистий прибуток - це та частка валового (балансової) прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства після сплати до бюджету податку на прибуток[21].

Головна перешкода, з якою стикається підприємство на шляху максимізації прибутку, - це зростання витрат, пов'язаних із збільшенням податкових відрахувань до бюджету і обов'язкових відрахувань в різні позабюджетні фонди.

Податковий прибуток - це частка валового прибутку, що підлягає оподаткуванню. При обчисленні податкового прибутку з валового прибутку виключаються:

Рис. 1.1. Блок-схема факторного аналізу прибутку

1. Прибутки від пайової участі в діяльності інших підприємств;
2. Дивіденди по акціях, проценти по облігаціях і інших цінних паперах, що належать торговому підприємству;

3. Прибутки, що підлягають оподаткуванню по особливих ставках (прибутки від оренди, прокату відео-, аудіо касет і запису на них);
4. Прибуток від посередницьких операцій і операцій (комісійна торгівля відноситься до посередницької діяльності)[19].

Крім всіх вищесказаних визначень прибутку існує велика безліч інших, зроблених ведучими економістами всього світу. Наприклад, професор Сіетлського університету П. Хейн (США) висунув наступне визначення прибутку: "Прибуток - це чистий прибуток понад звичайну норму прибутку за рахунок доступних інвестиційних можливостей". За кордоном дуже часто у визначенні прибутку використовується термін "інвестиції". Так з'явилося поняття майбутнього прибутку, тобто такого прибутку, який буде отримана в майбутньому внаслідок внесення своєчасних інвестицій, пов'язаних, наприклад, із закупівлею нового обладнання, машин, транспортних коштів, з капітальними вкладеннями і т.д., що дозволяє збільшити розмір основного капіталу (основних коштів). Джерелами інвестування можуть служити як банківські кредити, приватні капітали, так і кошти одних підприємств, що вкладаються в розвиток інших. Такі кошти можуть бути представлені як у вигляді прямих позик, так і у вигляді акцій, що придбаються, або у вигляді вкладення коштів з метою отримання прибутку і т.д.[18].

Інше визначення прибутку було висловлене П.Р. Рубінфельдом: "Під прибутком розуміється кінцевий результат господарської діяльності підприємства (фірми, компанії, корпорації і т.д.). Для всіх фірм обов'язковою умовою є максимізація прибутку: прибуток максимальний, коли граничний прибуток рівний граничним витратам". Тут визначення прибутку дане через граничні витрати.

Існує декілька трактувань поняття прибуток. Наприклад, К. Маркс в «Капіталі» визначив прибуток як модифіковану, затемнюючу свою суть додаткову вартість. Джерелом додаткової вартості автор «Капіталу» вважав експлуатацію, неоплачений додатковий труд найманих робітників. По Марксу, це зовнішня форма вияву суті буржуазного економічного ладу,

буржуазних виробничих відносин. Таким чином експлуатація це головне, що лежить в самій основі марксистському трактуванню прибутку.

Сучасна економічна думка розглядає прибуток як прибуток від використання чинників виробництва, тобто праці, землі і капіталу. Заперечуючи прибуток як результат експлуатації, привласнення неоплаченого найманої праці, можна виділити наступні визначення прибутку. По-перше, прибуток це плата за послуги підприємницької діяльності. По-друге, прибуток це плата за новаторство, за талант в управлінні фірмою. По-третє, прибуток це плата за ризик, за невизначеність результатів підприємницької діяльності. Ризик може бути пов'язаний з вибором того або іншого управлінського, науково-технічного або соціального рішення, з тим або іншим варіантом природно-кліматичних умов. Ризик може бути пов'язаний і з непередбачуваними обставинами стихійне лихо, міжнаціональні і міждержавні конфлікти і т.п. Результати ризику можуть бути кардинально різні великий прибуток і, навпаки, її зменшення або навіть розорення фірми. По-четверте, це так званий монопольний прибуток. Вона виникає при монопольному положенні виробника на ринку або при природній монополії. Монопольний прибуток здебільшого нестійкий.

Як прибуток в ринковій економіці розуміють винагороду за використання специфічного чинника виробництва підприємництва. Підприємництво є специфічним чинником, оскільки на відміну від капіталу і землі невідчутно і не виступає в матеріально-речовинній формі. Тому з даних позицій досить важко визначити кількісно отриманий підприємством прибуток[28].

У мікро економіці поняття прибуток визначається як величина, що визначається як різниця між загальною виручкою і загальними витратами, різниця між прибутками і витратами. Будучи найважливішою економічною категорією і основною метою діяльності будь-якої комерційної організації,

прибуток відображає чистий прибуток, створений в сфері матеріального виробництва, і виконує ряд функцій[27]:

1. Оціночна функція.

Прибуток підприємства використовується як оціночний показник, що характеризує ефект його господарської діяльності. Використання цієї функції повною мірою можливе тільки в умовах ринкової економіки, яка передбачає свободу встановлення цін, свободу вибору постачальника і покупця.

2. Розподільча функція.

Її зміст полягає в тому, що прибуток використовується як інструмент розподілу чистого доходу суспільства на частину, що акумулюється в бюджетах різних рівней та залишається в розпорядженні підприємства.

3. Стимулююча функція.

Виконання цієї функції визначається тим, що прибуток є джерелом формування різних фондів стимулювання (фонд заохочення, фонд виробничого та соціального розвитку, фонд виплати дивідендів, пайовий фонд, тощо).

1.2 Мета, задачі дослідження, джерела інформації

Ринкова економіка в Україні набирає все більшу силу. Разом з нею набирає силу і конкуренція як основний механізм регулювання господарського процесу.

У сучасних економічних умовах діяльність кожного господарського суб'єкта є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин, зацікавлених в результатах його функціонування.

Щоб забезпечувати живучість підприємства в сучасних умовах, управлінському персоналу необхідно передусім, уміти реально оцінювати становище як свого підприємства так і існуючих потенційних конкурентів. Фінансове становище найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства. Вона визначає конкурентоздатність, потенціал в діловій співпраці, оцінює, в якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів в фінансовому і виробничому відношенні. Однак одного вміння реально оцінювати фінансове становище недостатньо для успішного функціонування підприємства і досягнення ним поставленої мети[15].

Конкурентоздатність підприємству може забезпечити тільки правильне управління рушенням фінансових ресурсів і капіталу, що знаходяться на розпорядженні.

У ринковій економіці давно вже сформувалася самостійний напрям що дозволяє вирішувати ряд поставлених вами задач, відоме як «Фінансове управління» або «Фінансовий менеджмент».

Фінансовий менеджмент як наука має складну структуру. Однією з складових його частин є фінансовий аналіз, що базується на даних бухгалтерського обліку і ймовірних оцінках майбутніх чинників господарського життя. Зв'язок бухгалтерського обліку з управлінням очевидний. Управляти значить ухвалювати рішення. Управляти значить передбачувати, а для цього необхідно володіти гідною інформацією[3].

У зв'язку з цим бухгалтерська звітність стає інформаційною основою подальших аналітичних розрахунків, необхідних для прийняття управлінських рішень.

Рішення фінансового характеру точні настільки, наскільки добра і об'єктивна інформаційна база.

Фінансовий менеджмент базується на декількох основних концепціях: тимчасова цінність грошових ресурсів, грошові потоки, фінансовий ризик, ціна капіталу, ефективний ринок і інш.

Для фінансового менеджера тимчасова цінність грошових ресурсів має особливе значення, оскільки в аналітичних розрахунках доводиться порівнювати грошові потоки, що генеруються в різні періоди часу.

У справжніх умовах фінансовий менеджер стає одним з ключових фігур на підприємстві. Він відповідальний за постановку проблем фінансового характеру, аналіз доцільності використання того або іншого способу рішення прийнятого керівництвом підприємства, і пропозиції найбільш прийняттого варіанту дії.

Діяльність фінансового менеджера загалом, вигляді може бути представлена наступними напрямками: загальний фінансовий аналіз і планування; забезпечення підприємства фінансовими ресурсами (управління джерелами коштів), розподіл фінансових ресурсів (інвестиційна політика).

Отже, успішне фінансове управління направлене на:

- виживання фірми в умовах конкурентної боротьби;
  - уникнення банкрутства і великих фінансових невдач;

  - прийнятні темпи зростання економічного потенціалу фірми;
  - зростання обсягів виробництва і реалізації
максимізація прибутку;
  - мінімізація витрат;
  - забезпечення рентабельної роботи фірми;
- і є мета фінансового менеджменту.

У цей час, з переходом економіки до ринкових відносин, підвищується самостійність підприємств, їх економічна і юридична відповідальність. Різко зростає значення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Все це значно збільшує роль аналізу їх фінансового становища: наявності, розміщення і використання грошових коштів.

2 Аналіз прибутковості підприємств регіону

2.1. Загальний стан промисловості в районі

Якщо проаналізувати роботу підприємств Кролевецького району за останні 5 років, то треба відмітити, частково нарощує обсяги виробництва ТОВ „Кролевецький завод силікатної цегли”. Стабільно працюють на протязі двох останніх років ДП ДАК „Хліб України” „Кролевецький комбінат хлібопродуктів”, ТОВ „Якста, ПП „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво”, ТОВ „Пеллі-Кролевець”.

Турбує робота таких підприємств як ВОДВТП „Добробут” „Кролевецький завод продтоварів”, ВАТ „Кролевецький маслозавод”, Алтинівській завод залізобетонних виробів, СП „Плодоовочевий консервний завод” райспоживспілки, ВАТ „Восход” „Кролевецькі меблі”, Кролевецький міжгосподарський комбикормовий завод, які зменшили обсяги виробництва продукції, скоротили чисельність працюючих, працюють не повний робочий тиждень в наслідок чого переведені з кола промислових підприємств в коло малих.

Виробництво товарів народного споживання у 2001 році збільшилось на 2,5% в порівнянні з минулим роком, у тому числі продовольчих – на 58,6%.

Збільшено виробництво сирів жирних на 109,5%, хліба та хлібобулочних виробів – на 5,1%, кондитерських виробів – на 12,3%.

Постійно проводиться робота по освоєнню нових видів продукції. За два останні роки освоєно виробництво 52 видів товарів народного споживання.

Так, ВАТ „Кролевецький хлібозавод” освоїло виробництво 19 видів продукції, СП „Мутинський хлібозавод” райспоживспілки – 12 видів, ТОВ „Якста”, ПП „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво”- по 2 вида кожний та інші.

З метою збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту та ринку збуту підприємства приймають участь в ярмарках, що проходять в районі, області та м.Києві.

ДП ДАК „Хліб України” „Кролевецький комбінат хлібопродуктів”, ТОВ „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво” приймали участь в національній виставці „Україна”.

ПП „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво” свої вироби представляє у всіх центральних універмагаг обласних центрів України, магазинах „Сувеніри”. В приміщенні Кролевецького земляцтва, що в Києві, працює постійна діюча виставка виробів. В місті Кролевець відкрито фірмовий магазин „Рушничок”.

Продукція ТОВ „Якста” користується попитом не тільки на українському ринку, а і на ринках зарубіжжя.

Вже 3 роки в районі проводиться „Кролевецький Хрестовоздвиженський ярмарок”, де промислові підприємства приймають активну участь.

З метою проведення постійного контролю за якістю продукції в області розроблена Програма впровадження на підприємствах систем управління якістю відповідно до стандартів ISO серії 9000 та підвищення конкурентоспроможності продукції, якою охоплені всі промислові підприємства району.

2.2 Аналіз рентабельності виробництва промисловості в Кролевецькому районі

Аналіз загальної рентабельності має велике значення для комплексної характеристики роботи з точки зору ефективності використання усього виробничого потенціалу, що знаходить в розпорядженні виробничого підприємства.

Абсолютна сума прибутку підприємства і галузі дає досить повне уявлення про їх діяльність, проте не характеризує ефективності здійснення здійснених витрат. Тому поруч з показником прибутку (абсолютний показник) розраховують і широко застосовують відносні показники прибутковості - рентабельність. Прибуток характеризує ефект, рентабельність - ефективність. Вона дозволяє визначити, яка результативність авансованих засобів чи здійснених витрат, і виражається у коефіцієнтній або процентній формі.

Розраховують кілька показників рентабельності, зокрема, показники рентабельності виробництва і рентабельність продукції.

Рівень рентабельності виробництва розраховують як загальну рентабельність, що відображає ефективність виробничо-господарчої діяльності підприємства.

Загальну рентабельність промислового підприємства визначають шляхом ділення суми прибутку на середньорічну вартість виробничих фондів. У вартість виробничих фондів включають: середньорічну вартість всіх основних виробничих фондів, що обліковуються на балансі промислового підприємства за їх первісною вартістю, а також нормовані оборотні засоби:

$$P = \frac{\Pi}{B + OC},$$

де

Π - загальний (балансовий)прибуток;

В - середньорічна вартість основних виробничих фондів;

ОС - середні залишки нормованих оборотних засобів;

В + ОС - середня вартість капіталу виробничого призначення (КВ) за період:

$$P = \frac{\Pi}{КВ}$$

Для того щоб визначити показники рентабельності промисловості в аналізуючому районі (Кролевецькій район) звернемося до таблиці (2.1.)

Таблиця 2.1.

Допоміжна таблиця для визначення рентабельності

№ п.п.	Показники	2020 рік, тис. грн.	2021 рік, тис. грн.
1.	Балансовий прибуток	1300,0	1400,0
2.	Середньорічна вартість основних виробничих фондів	7200,0	7890,0
3.	Середньорічна вартість нормованих оборотних засобів	2400,0	2600,0
4.	Прибуток від реалізації товарної продукції	1100,0	1270,0

На основі результатів таблиці 2.1. зробимо розрахунок загальної рентабельності.

Загальна рентабельність підприємств промисловості Кролевецького району:

- у базисному періоді:

$$\frac{1300,0}{7200,0 + 2400,0} \times 100 = 13,5\%;$$

- у звітному періоді:

$$\frac{1400,0}{7890,0 + 2600,0} = 13,3\%.$$

Таким чином, загальна рентабельність промислових підприємств знизилась у звітному періоді, порівняно з базисним, на 0,2 процентних пункти.

Рівень рентабельності виробництва - це узагальнюючий якісний показник діяльності підприємства, який залежить від багатьох факторів. Так, передусім на рівень рентабельності впливають зміни в розмірі прибутку: чим більша його сума, тим вищий рівень і навпаки. Водночас, чим більший обсяг основних фондів, тим нижчий рівень рентабельності. У свою чергу кожен з цих факторів залежить від ряду інших. Так, прибуток залежить від обсягу виробленої продукції, рівня її собівартості і ін.

Виходячи з даних таблиці 2.1., розглянемо методику обчислення впливу окремих факторів на зміну рівня рентабельності виробництва. При цьому прибуток вважається якісною ознакою, а основні фонди - кількісною.

Рівень рентабельності виробництва, як це видно з проведених розрахунків, знизився в звітному періоді порівняно з базисним на 0,2 процентних пункти. Це зумовлено впливом таких факторів.

1. За рахунок зміни прибутку з 1300,0 тис. грн. у базисному періоді до 1400,0 тис. грн. у звітному при вартості виробничих фондів на рівні звітнього року рентабельність підвищилася на 0,9%:

$$\left(\frac{\Pi_1}{V_1 + OC_1} - \frac{\Pi_0}{V_1 + OC_1} \right) = \left(\frac{1400,0}{10490,0} - \frac{1300,0}{10490,0} \right) \times 100 = 13,3 - 12,4 = 0,9.$$

2. За рахунок збільшення вартості основних виробничих фондів з 7200,0 тис. грн. до 7890,0 в звітному періоді рентабельність знизилась на 0,9%:

$$\left(\frac{\Pi_0}{V_1 + OC_0} - \frac{\Pi_0}{V_0 + OC_0} \right) = \left(\frac{1300,0}{10290,0} - \frac{1300,0}{9600,0} \right) \times 100 = 12,6 - 13,5 = -0,9.$$

3. За рахунок збільшення вартості нормативних оборотних засобів з 2400,0 тис. грн. у базисному періоді до 2600,0 у звітному при обсязі основних виробничих фондів на рівні звітнього року рентабельність знизилась на 0,2%:

$$\left(\frac{\Pi_0}{B_1 + OC_1} - \frac{\Pi_0}{B_1 + OC_{01}} \right) = \left(\frac{1300,0}{10490,0} - \frac{1300,0}{7890,0 + 2400,0} \right) \times 100 = 12,4 - 12,6 = -0,2.$$

Тобто за рахунок названих факторів рівень рентабельності знизився таким чином: $0,9 + (-0,9) + (-0,2) = -0,2$, про що відзначало вище.

Рівень загальної рентабельності виробництва, загальна сума балансового прибутку значною мірою залежить від рівня рентабельності товарної продукції, яка реалізується. Тому поряд з показником рівня рентабельності промислового виробництва розраховують показник рентабельності продукції P_n , який, на відміну від першого, характеризує ефективність здійснених поточних затрат живої і уречевленої праці і визначається діленням суми прибутку від реалізації товарної продукції Π_p на її повну собівартість C :

$$P_n = \frac{\Pi_p}{C}$$

На основі цього показника можна провести аналіз виконання завдання і динаміки ефективності роботи підприємств Крелевецького району, визначити вплив окремих факторів на його зміну. Якщо зіставити фактичний рівень рентабельності продукції із запланованим, то неважко побачити, що його зміна відбувається під впливом зміни:

- цін на товарну продукцію;
- собівартості товарної продукції;
- складу (асортименту) продукції.

Використовуючи дані таблиці 2.1. визначимо величину впливу названих факторів на рівень рентабельності, розрахувавши спочатку такі показники:

1. Рентабельність продукції за затвердженим планом:

$$P_n = \frac{\sum q_n p_n - \sum q_n z_n}{\sum q_n z_g} = \frac{1100,0}{8100,0} = 0,135.$$

2. Фактична рентабельність:

$$P_1 = \frac{\sum q_1 p_1 - \sum q_1 z_1}{\sum q_1 z_1} = \frac{1270,0}{8470,0} = 0,149.$$

3. Фактична рентабельність продукції у планових цінах:

$$P_1^f = \frac{\sum q_1 p_n - \sum q_1 z_1}{\sum q_1 z_1} = \frac{9560,0 - 8470,0}{8470,0} = \frac{1090,0}{8470,0} = 0,128.$$

4. Рентабельність продукції за планом у перерахунку на фактичний випуск продукції:

$$P_1^p = \frac{\sum q_1 p_n - \sum q_1 z_n}{\sum q_1 z_n} = \frac{9560,0 - 8310,0}{8310,0} = \frac{1250,0}{8310,0} = 0,150.$$

Отже, фактичний рівень рентабельності порівняно з запланованим зріс на 0,014 коп./грн. $P_1 - P_{п} = 0,149 - 0,135 = +0,014$ коп./грн.

Утому числі:

1) за рахунок зміни цін на продукцію:

$$P_1 - P_1' = 0,149 - 0,128 = +0,021 \text{ коп./грн.}$$

2) за рахунок зміни рівня собівартості:

$$P_1' - P_{п}' = 0,128 - 0,150 = -0,022 \text{ коп./грн.}$$

3) за рахунок зміни складу продукції:

$$P_{п}' - P_{п} = 0,150 - 0,135 = +0,015 \text{ коп./грн.}$$

Перевіримо одержаний результат $(+0,021) + (-0,022) + (+0,015) = +0,014$ коп./грн.

Отже, на промисловість Кролевецького району найбільший вплив на відхилення фактичного рівня рентабельності від запланованого мав фактор зміни цін на товарну продукцію. Однак зміна цього фактору не перебуває у прямій залежності від діяльності підприємств і на їх рівень колектив не може вплинути. Водночас зміна собівартості товарної продукції та її складу - факторів, що залежать від ефективності роботи підприємств, несприятливо вплинули на рівень рентабельності продукції, що виявилось у його зниженні[20].

3. Обґрунтування стратегії формування прибутку підприємств промисловості Кролевецького району на наступний рік

3.1. Стратегія управління прибутком підприємств промисловості Кролевецького району

В третьому розділі дипломної роботи розглянемо стратегію управління формуванням прибутку підприємств промисловості Кролевецького району.

За спеціально розробленою політикою підприємства здійснюють розробку однієї з найбільш важких задач – це управління прибутком.

Ця політика призвана відображати вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його вартості на ринку, формувати необхідний обсяг фінансових ресурсів, задовольняти матеріальні інтереси власників і персоналу.

В процесі управління формуванням прибутку вирішуються дві основні задачі:

1. підвищення загального розміру прибутку в процесі його формування ;
2. ефективний розподіл отриманого прибутку за окремими напрямками його використання.

Серед цих задач найвагомішою являється перша , тому що від її вирішення залежать форми та пропорції розподілу прибутку на підприємстві.

Механізм управління формуванням прибутку від реалізації товарів (робіт, послуг) будується в тісному взаємозв'язку цього показника з показниками обсягу товарообороту, доходів і витрат обігу підприємства[28].

Система цього взаємозв'язку дозволяє виявити роль окремих факторів, які впливають на формування прибутку від реалізації товарів (робіт, послуг) та забезпечити ефективне управління цим процесом.

Стратегія управління підприємством пов'язана з визначенням головної мети його функціонування. Найчастіше ця головна мета формується як досягнення певного рівня рентабельності на вкладений капітал і, відповідно, одержання певної маси чистого прибутку.

Маса прибутку підприємства залежить від величини доходів, що одержує підприємство та від розмірів витрат обігу. Формування доходів і витрат підприємства обумовлюються передусім обсягами його діяльності (товарообороту), а також асортиментною, ціновою політикою і ресурсним забезпеченням товарообороту.

На першому етапі визначають цільову суму прибутку підприємства, величина якої залежить від стадії життєвого циклу підприємства, стратегічних завдань, які стоять перед підприємством в майбутньому періоді, тактики їх вирішення. При цьому величина прибутку може знаходитися в інтервалі від точки беззбитковості до точки рівноваги, яка відповідає одержанню максимального прибутку.

Як відомо, кожна одиниця товарообороту додає певну величину до доходу і витрат підприємства. Цей приріст отримав назви: граничні доходи і

граничні витрати. Якщо різниця між доходами і витратами зростає, то це означає і зростання прибутку підприємства. Максимум прибутку досягається при такому обсязі товарообороту, коли :

$$MR=MC$$

де:

MR – граничні доходи, що одержуються від реалізації кожної додаткової одиниці товарообороту,

MC – граничні витрати при реалізації кожної додаткової одиниці товарообороту.

Приріст на кожну одиницю товарообороту визначається так :

$$\Delta\Pi = \Pi_n - \Pi_{n-1}, (3.1.)$$

де:

$\Delta\Pi$ – змінювання прибутку, що пов'язане зі збільшенням товарообороту на одну одиницю;

Π_n, Π_{n-1} – прибуток підприємства при реалізації n -ої одиниці товарообороту та $(n-1)$ – ої одиниці товарообороту.

Прибуток підприємства визначається як різниця між загальним доходом і витратами при відповідному обсязі товарообороту тобто :

$$\Pi_n = TR_n - TC_n (3.2.)$$

$$\mathbf{\Pi_{п-1} = TR_{п-1} - TC_{п-1} \text{ (3.3.)}}$$

де:

$TR_{п}, TR_{п-1}$ – відповідно загальний валовий дохід від реалізації п-ої та (п-1)-ої одиниці товарообороту;

$TC_{п}, TC_{п-1}$ – загальні затрати при реалізації п-ої та (п-1)-ої одиниці товарообороту;

Підставимо вирази (3.3.) і (3.2.) в рівняння (3.1.), одержимо:

$$\begin{aligned} \Delta\Pi &= (TR_{п} - TC_{п}) - (TR_{п-1} - TC_{п-1}) = \\ &= (TR_{п} - TR_{п-1}) - (TC_{п} - TC_{п-1}) \end{aligned} \mathbf{MR - MC}$$

Оскільки

$$\mathbf{MR = TR_{п} - TR_{п-1} ; MC = TC_{п} - TC_{п-1}.}$$

Підприємство одержить максимальний прибуток при такому обсязі товарообороту, коли збільшення обсягів реалізації не приведе до зміни обсягів прибутку тобто:

$$\Delta\Pi = 0.$$

Це досягається при умові:

$$\Delta\Pi = MR - MC = 0$$

тобто:

$$\mathbf{MR = MC.}$$

Подальше збільшення обсягів реалізації економічно не вигідно підприємству, тому що не буде забезпечувати подальше зростання прибутку[14].

На другому етапі обґрунтування стратегій визначають обсяг товарообороту, який забезпечує одержання цільової суми прибутку. Для цього розраховують необхідний обсяг товарообороту, який відповідає попиту на товари і ресурсозабезпеченості обороту (можливий обсяг закупки товарів, потужність торговельного підприємства і її визначення, чисельність робітників і продуктивність їх праці).

Розробка асортиментної політики підприємства (третій етап) має бути спрямована на оптимальну товарно-групову структуру відповідно до структури попиту населення.

Обґрунтування цінової політики (четвертий етап) має бути спрямоване на визначення оптимальних цін реалізації товарів, при яких досягається оптимальний обсяг товарообороту, а як наслідок – максимальний прибуток.

Формування ресурсної політики підприємства, яка здійснюється в ході п'ятого етапу обґрунтування стратегій управління прибутком, має передбачати залучення ресурсів, які забезпечують досягнення необхідного обсягу діяльності із найменшими затратами.

Шостий та сьомий етапи розробки стратегій пов'язані з розв'язанням завдань управління валовим доходом та поточними витратами підприємства. Результатом розробки стратегії є визначення можливого (реального) обсягу

отримання доходів та здійснення поточних витрат на плановий період, порівняння яких дозволяє оцінити можливий обсяг прибутку підприємства.

На восьмому етапі можливий обсяг отримання прибутку ($P_{\text{можл}}$) необхідно порівняти з його цільовим розміром ($P_{\text{цїл}}$). Якщо відповідність досягнута, тобто ($P_{\text{можл}}$) більше або рівне ($P_{\text{цїл}}$), стратегічний план приймається до виконання (дев'ятий етап), здійснюються заходи контролю за ходом його реалізації.

Якщо відповідність не досягається, необхідно виявити можливі резерви збільшення прибутку за рахунок раціонального використання ресурсів, зниження витрат та збільшення доходів, або ж варто відкоригувати (зменшити) цільову суму прибутку.

3.2. Обґрунтування обсягу формування прибутку підприємств промисловості Кролевецького району

В системі управління утворення прибутку підприємства головна роль належить його плануванню на майбутній період.

Ефективність аналізу залежить від виявлення основних тенденцій формування прибутку, економічної обґрунтованості планів прибутку на майбутній період.

Обґрунтування розміру прибутку підприємства на плановий період не передбачає визначення цільової величини прибутку, що забезпечує умови самофінансування підприємства і вирішення тих стратегічних і тактичних задач, що стоять перед ним, дивлячись з іншого боку – розрахунок

можливості отримання прибутку при прогнозній величині товарообороту, розмірів доходу і витрат.

Величина прибутку, як цільової функції діяльності підприємства, залежить від обраної стратегії. Величина прибутку може бути мінімальною, нормальною і необхідною[26].

Для визначення мінімального (Пмін) і нормального (Пнорм.) прибутків виходять із прогнозної величини капіталу підприємства, прогнозу мінімального рівня рентабельності капіталу (прогноз процентної ставки банків) і прогнозу норми прибутку на капітал (середньогалузева рентабельність капіталу). При прогнозуванні величини капіталу необхідно враховувати склад і розмір джерел його збільшення (кредити банків, випуск облігацій та інше).

Необхідна величина прибутку (Пнеобх.) підприємств розраховується, виходячи із потреби підприємства в фінансуванні його виробничого і соціального розвитку, утворення фондів ризику і фонду виплати дивідендів власникам, створення фінансових резервів, а також виплати податків і інших обов'язкових платежів. Таким чином, необхідний прибуток визначає умови для самофінансування підприємства.

Розрахунок розміру необхідного прибутку на плановий період здійснюється у такому порядку:

Розглянемо перший варіант.

Розрахуємо мінімальний прибуток, використавши середні банківські ставки 24 % річних.

Капітал підприємств станом на 1.01.2001р становить 7174,5 тис.грн.

$$\begin{aligned} \text{Пмін.} &= (K * MPP) / (100 - Cп) = \\ (7174,5 * 24) / 70 &= 2459,8 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

де:

Cп – частка прибутку, яка сплачується в бюджет у вигляді податків та обов'язкових платежів ;

MPP – мінімальний рівень рентабельності капіталу, %;

K – обсяг капіталу.

Розрахуємо розмір нормального прибутку:

$$\begin{aligned} \text{Пнорм} &= K * \text{НПК} / (100 - Cп) = \\ 7174,5 * 73\% / 70 &= 7482,9 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

З проведених розрахунків ми бачимо, що підприємства промисловості Кролевецького району у наступному році нормальний прибуток досягти не зможе.

Розрахунок розміру необхідного прибутку на плановий період здійснюється у такому порядку :

1. Проводиться обґрунтування потреб підприємства у фондах фінансових ресурсів на виробничий і соціальний розвиток, що утворюється за рахунок чистого прибутку. Управління підприємства визначило потреби в прибутку, керуючись результатами економічного аналізу прибутку , за наступними напрямками :

- на приріст нормативу обігових активів;
- на соціальний розвиток;

- на придбання нового устаткування.
2. Визначається питома вага податків і обов’язкових платежів із прибутку. В плановому періоді Кабінетом Міністрів України не планується змінювати порядок оподаткування прибутку промислового підприємства, тому процентна ставка податку з прибутку, як раніше, складатиме 30%.
  3. Розраховується величина необхідного прибутку, виходячи із потреби прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства:

Розглянемо другий варіант.

Розрахунок можливого розміру одержання прибутку може здійснюватись методом прямого розрахунку або розрахунково–аналітичним методом.

Метод прямого розрахунку передбачає визначення суми прибутку як різниці між прогнозним розміром доходів, податком на добавлену вартість та поточними витратами підприємства.

Розрахунково–аналітичний метод базується на вивченні тенденції змін прибутку і рентабельності та прогнозуванні змін факторів, що впливають на їх величину. Величина можливого прибутку визначається за формулою :

$$P_{\text{можл}} = R_{\text{рп}}^T * T_{\text{тп+1}} + - \Delta\Pi\Delta\Phi)/100;$$

де:

$R_{\text{рп}}^T$ – рівень рентабельності товарообороту звітного п-го періоду, %

$T_{\text{тп+1}}$ – плановий товарооборот (п+1)-го періоду ;

$\Delta\Pi\Delta\phi$ - прогнозні зміни прибутку підприємства за рахунок змін факторів, що впливають на його величину.

Для визначення величини можливого прибутку візьмемо за основу розрахунково-аналітичний метод, користуючись формулою :

$$\Pi = \text{ВД} - \text{ВО} \quad (3.4.)$$

$$\text{Тоді: } \text{ВД} = \text{Р}_{\text{ВД}} * \text{T} / 100 \quad (3.5.)$$

$$\text{ВО} = \text{Р}_{\text{ВО}} * \text{T} / 100 \quad (3.6.)$$

З формули (3.3.) визначимо :

$$\text{T} = \text{ВО} / \text{Р}_{\text{ВО}} * 100 \quad (3.7.)$$

Зробимо підстановки значень у формулу:

$$\Pi = (\text{Р}_{\text{ВД}} - \text{Р}_{\text{ВО}}) * \text{T} / 100$$

$$\Pi = (\text{Р}_{\text{ВД}} - \text{Р}_{\text{ВО}}) * \text{ВО} / \text{Р}_{\text{ВО}}$$

$$\text{Р}_{\text{рент}} = \text{Р}_{\text{ВД}} - \text{Р}_{\text{ВО}}$$

Тоді:

$$\Pi = \text{Р}_{\text{рент}} * \text{ВО} / \text{Р}_{\text{ВО}}$$

де:

Ррент – рівень рентабельності ;

ВО – витрати обігу ;

Рво – рівень витрат обігу.

Вважаємо, що рівень рентабельності – 1%; прогнозний товарооборот 78653,0 тис.грн. Прогнозні зміни впливу факторів на прибуток – 170,0 тис.грн. :

$$П_{\text{можл.}} = 2497,6 \text{ тис.грн.}$$

Наступним етапом є розрахунок чистого прибутку :

$$П_{\text{чист}} = БП * (100 - Сп) / 100 ;$$

де:

БП – балансовий прибуток ;

Сп - ставка податку на прибуток.

$$П_{\text{чист}} = 499,5 \text{ тис.грн.}$$

Кінцевим етапом є розрахунок факторів , що впливають на розмір прибутку підприємства. У другому розділі визначили, що за рахунок зміни товарообороту, змінився розмір кінцевих фінансових результатів. Якщо вплив факторів зросте у звітному році в порівнянні з базовим роком то сума прибутку складе :

$$\begin{aligned} П_{\text{макс}} &= П_{\text{можл}} + \Delta П \Delta ф = \\ &2497,6 + 170,0 = 2667,6 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

Результати розрахунків цільового прибутку і можливої його величини необхідно порівняти. Якщо можливості отримання прибутку відповідають його цільовому розміру , то такий варіант є плановим.

У випадку, якщо підприємства немає можливості отримати достатній розмір прибутку для забезпечення самофінансування, то треба розробити заходи для мобілізації додаткових резервів підвищення доходів та зниження витрат.

Проведемо порівняння результатів розрахунків, дані таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Порівняльна таблиця визначення прогнозної величини прибутку на 2020 рік.

Показники	Пзаг	Пчист	ΔПΔф	Пмакс
Пможл	2497,6	499,5	517,1	2667,6
Пнеобх	7174,0	1122,2	517,1	7482,9
Відхилення (+ ; -)	-4676,4	-622,7	0	-4309,9

$$\text{Пнеобх} > \text{Пможл}$$

$$7171,0 > 2497,6$$

Для отримання потрібної величини прибутку необхідно: вивчати ринок товарів, розширяти асортимент за рахунок взаємодоповнюючих і взаємозамінюючих товарів, надавати додаткові платні торговельні послуги; прискорювати обертаємість обігових активів – чим більше оборотів здійснюють оборотні кошти за місяць, тим скоріше вивільняються грошові кошти і тим самим збільшується товарооборот, і, відповідно прибуток.

Наведені нами розрахунки забезпечують реалізацію стратегічної мети та можуть бути використані у промисловості Кролевецького району при розробці стратегії управління прибутком.

Висновки

Подальший розвиток економіки України передбачає розв'язання багатьох виробничих, науково–технічних, організаційних і економічних проблем.

Підприємство – основна організаційна ланка народного господарства в Україні, яка здійснює виробничу і комерційну діяльність з метою одержання прибутку.

Прибуток служить джерелом розширеного відтворення, створення фондів споживання, утримання і розвитку невиробничої сфери, виробничого і соціального розвитку підприємства, матеріального заохочення.

Прибуток є одним із підсумкових, узагальнюючих показників виробничо-фінансової діяльності, виражає кінцевий результат ефективності виробництва і реалізації продукції, поліпшення її якості, використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

В результаті проведеного аналізу можна відмітити, що функціонування підприємств в умовах ринку визначається його здатністю приносити достатній дохід, і відповідно, прибуток.

Прибуток є кінцевим результатом діяльності підприємства, який характеризує абсолютну ефективність його роботи. В умовах ринкової економіки прибуток виступає головним фактором стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства і створює фінансову основу для її розвитку, задовільнення соціальних і матеріальних потреб[22].

Прибуток, як кінцевий фінансовий показник діяльності підприємства представляє собою різницю між загальною сумою доходів і витрат.

Для того, щоб підприємства промисловості Кролевецького району отримали підвищення прибутковості, зростання доходів, можна запропонувати такі пропозиції:

Основними резервами зростання прибутку є:

- зниження цін при закупці товарів, скорочення числа посередників при закупці товарів, закупка товарів за зниженими цінами на сезонах ярмарках, передсвяткових розпродажах; за рахунок зростання цін реалізації товарів, підвищення рівня торговельного обслуговування, використання сприятливої торговельної кон'юнктури;
- зниження витрат обігу за рахунок якісного стану основних фондів, зростання ефективності їх використання; розробити ламку систему планування витрат, враховуючи зміни внутрішніх умов, важливість інформації; своєчасне виявлення задач зниження витрат обігу.
- підприємствам промисловості необхідно розширити свою торговельну діяльність:
  - Розширення асортиментної структури товарів.
  - Заклучення договорів з прямими постачальниками товарів.
  - Організація цілодобової торгівлі.

- Організація виїзної торгівлі у вихідні та святкові дні.
- Проведення рекламних заходів стосовно товарів (робіт, послуг), що продаються, надання послуг (виконання робіт) з метою реклами.
- Відкриття торговельних підприємств по місту.

Таким чином, використання запропонованих пропозицій приведе підприємства до досягнення потрібної величини прибутку. У підвищенні прибутку та високій рентабельності зацікавленні і підприємства, і держава, з одного боку, це є прямим джерелом виробничого і соціального розвитку підприємств, а з другого – частина прибутку виплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів, забезпечує постійні і зростаючі надходження до державного бюджету.

Список використаної літератури

1. Disruptive technologies for green economy formation in conditions of the fourth industrial revolution: the EU experience / I. Dehtyarova etc. // Socio-economic and management concepts: collective monograph / Krupelnytska I., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 388-392. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86986>
2. Karintseva O., Kharchenko M., Boon E.K., ...Melnyk V., Kobzar O.(2021). Environmental determinants of energy-efficient transformation of national economies for sustainable development.. J. International Journal of Global Energy Issues, 2021, 43(2-3), P. 262–274 <https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.115148>
3. Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services. Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 87-97. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81759>
4. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>
5. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management,18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>
6. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>

7. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>

8. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Karintseva, O., Kubatko, O. Information factors in economic systems and business during transition to digital economy/Selected Aspects of Digital Society Development. Monograph 45. Edited by Tetyana Nestorenko and Aleksander Ostenda, Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021. P. 173-178 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87135>

9. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>

10. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – Ruda Śląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidium 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

11. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // *Journal of Environmental Management and Tourism*. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

12. Tu Yu-Xia, Kubatko O., Karintseva O., Piven V. (2021) Decarbonisation drivers and climate change concerns of developed economies. *International Journal of Environment and Pollution*. 2021. 69 (1-2), 112-129

13. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E.(2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services

deterioration: Constitutive characteristic. J. International Journal of Global Environmental Issues, 19(1-3), P. 129–142 <https://doi.org/10.1504/IJGENVI.2020.114869>

14. Василенко, Валентин Олександрович Стратегічне управління: Навчальний посібник - К.: ЦУЛ, 2013. 396 с.

15. Віноградська А.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник, 2-е видання. - К.: Кондор, 2015. 544 с.

16. Володькіна М.В. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник. - К.: Знання - Прес, 2012. 149 с.

17. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2015. 360 с.

18. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погрішук. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.

19. Дайновский Ю.А., Корягіна С.В. Фінансовий аналіз життєвого циклу підприємства// Фінанси України. 2013. №10. С. 66-75.

20. Дикань В.Л. Стратегічне управління: навч. посіб. / В.Л. Дикань, В.О. Зубенко, О. В. Маковоз, [та ін.]. – К.: ЦУЛ, 2013. 272 с.

21. Дикань Н.В. Менеджмент: навч. посіб. / Н.В. Дикань, І.І. Борисенко. К.: Знання, 2008. 389 с.

22. Добровольський В. М. Звітність підприємств: Навчально-методичний посібник - К.: КНЕУ. 2011. 195 с.

23. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисельова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 19-37. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86419>

24. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>

25. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>
26. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
27. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>
28. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>
29. Карінцева О.І., Дегтярьова І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22
https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf
30. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>
31. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2018. 152 с.
32. Кудряшов В.П. / Фінанси: Навч. посіб.- Херсон: Олді-плюс.- 2012. 01352 с.
33. Люкшинов А.Н. Стратегический менеджмент: учеб. пособие. – М.: ЮНИТИ, 2010. 375 с.
34. Манів З.О., Луцький І.М. “Економіка підприємства”: Навч.посіб.- К.: Знання, 2014.580 с.

35. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>
36. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов’єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>
37. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев’янку, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.
38. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>
39. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
40. Менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Щокіна Г.В., Головатого М.Ф., Антонюка О.В., Сладкевича В.П. К.: МАУП, 2017. 816 с.
41. Новиков Б. В., Синюк Г. Ф., Круш П. В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. - К.: «Центр навчальної літератури», 2014. 560 с.
42. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства : короткий курс лекцій / В. Ф. Оберемчук. – К. : МАУП, 2010. 128 с.
43. Опарін В. М. Фінанси: Навч. посіб.-- К.: Вид-во КНЕУ, 2019. 216 с.
44. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

45. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. Х.: Основа, 2019. 620 с.
46. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посіб. - 2ге вид., доповн. Л.: Новий світ 2013. 272 с.
47. Робінс, Стефан П., Де Ченцо, Девид А., Основи менеджменту. - К.: Видавництво Соломіє Павличко «Основи», 2012. 671 с.
48. Сладкевич В. П. Стратегічний менеджмент організацій : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2018. 496 с.
49. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>
50. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, Ю. М. Ратушний. – К.: КНЕУ, 2011. 232 с.
51. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы : Университетская книга, 2018. – 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80201>
52. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. екон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>
53. Экономич. анализ хоз. деятельности предприят. и объединений: Учебник (Под ред. С.Б. Барнголоц и Т.М. Тацяя. 3 е.изд.; перераб. и доп.. М.: финансы и статистика, 2016. С. 153 -167.
54. Череп А.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005.